

**Wie zwemt er
tegenwoordig?**

Wie zwemt er tegenwoordig?

Een beschrijving van actueel zwemgedrag en de attitude over zwemmen

in opdracht van Vereniging Sport en Gemeenten

**Remko van den Dool,
Ester Wisse en Koen Breedveld**

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	4
2.	Onderzoeksmethoden.....	6
3.	Ontwikkeling van het zwemmen in Nederland	7
3.1	Intensiteit van het zwemmen	7
3.2	Profiel van de zwemmer	9
4.	Zwemomstandigheden	10
4.1	Zwemgelegenheden	10
4.2	Zwemgezelschap	11
4.3	Manier van zwemmen	11
4.4	Verblijfsduur in zwemwater	12
5.	Opvattingen van de bevolking over zwemmen	14
5.1	Imago van het zwemmen	14
5.2	Attitude specifieke kenmerken van het zwemmen	15
6.	Samenvatting en conclusies	17
	Bijlage 1: Aanvulling tabellen	18
	Bijlage 2: 10-puntenplan Verbetering Zwemvaardigheid	23

1. Inleiding

In het waterrijke Nederland wordt zwemles door de meeste inwoners gezien als een onmisbaar en nuttig onderdeel van de opvoeding: het vermindert het risico op verdrinking én zwemmen is een plezierige sportieve activiteit. Helaas is het kunnen zwemmen niet voor iedereen een vanzelfsprekendheid, vandaar dat Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) in 2007 het 10-puntenplan Verbetering Zwemvaardigheid heeft geïntroduceerd (zie bijlage 1). Het doel van het 10-puntenplan is de zwemvaardigheid in Nederland op positieve en effectieve wijze onder de aandacht te brengen, waardoor de zwemvaardigheid van kinderen in Nederland verbeterd kan worden. Dit wordt gedaan door de aanwezige kennis en ervaring te verzamelen, beoordelen en vervolgens voor iedereen beschikbaar te stellen¹. Verder staat de vraag centraal in hoeverre de verankering van het thema zwemvaardigheid in bestaand lokaal beleid kan worden gerealiseerd.

Dit onderzoek maakt deel uit van plan zes, landelijk meetmoment en registratie. VSG wil in haar streven naar een zo breed mogelijke zwemvaardigheid en de bewustwording van potentieel gevaar zich onder andere inzetten voor de ontwikkeling van nieuwe meetinstrumenten en meetmomenten om de daadwerkelijke zwemvaardigheid van alle kinderen in Nederland te beoordelen. Tevens kunnen zo de knelpunten en 'probleemgebieden' uitgelicht worden waar de grootste impuls voor zwemvaardigheid benodigd is. Binnen dit plan zes wordt onder andere onderzocht wat de mogelijkheden zijn om de zwemvaardigheid van kinderen centraal te registreren. Het uiteindelijke doel is om een landelijk meetmoment zwemvaardigheid in het primair onderwijs op te stellen.

Begin 2008 is door de werkgroepleden van plan zes (zie bijlage 2) besloten eerst een inventarisatie te maken van wat er op dit moment bekend is over de zwemvaardigheid van kinderen bij verschillende partijen. Er is onder andere gekeken naar de volgende vragen:

1. Wie heeft het A-, B- en/of C-diploma (op welke leeftijd en via welke kanalen)?
2. Wat is hierin de rol van de zwemlesvragers (ouders, kinderen; hoe kijken zij aan tegen de noodzaak en wenselijkheid om A, B en/of C te halen; hoe ervaren zij de zwemlessen en tegen welke zaken lopen zij aan)?
3. Hoe wordt er door het veld aangekeken tegen het belang van zwemvaardigheid?
4. Welke rollen spelen aanbodsfactoren als met name schoolzwemmen/vangnetregelingen?
5. Hoe en hoe frequent wordt er gezwommen na het behalen van de diploma's?

Geconstateerd werd dat op lang niet alle van de bovenstaande vragen een helder antwoord te formuleren is, vandaar dat de meeste vragen nader onderzoek verdienen. Besloten is om een aantal acties te ondernemen om de antwoorden op deze vragen te helderen. De betrokkenen bij plan zes hebben zich hiervoor opgesplitst in vijf verschillende werkgroepen (A, B, C, D en E).

Deze rapportage bevat het onderzoeksverslag van werkgroep E. Werkgroep E heeft zich bezig gehouden met het antwoord op vraag vijf. Er is namelijk nog te weinig bekend over het zwemgedrag van de Nederlandse bevolking en met name de mate waarin de

¹ www.zwemvaardigheid.nl

zwemvaardigheid onderhouden wordt. De bestaande onderzoeken leveren alleen zeer summiere informatie op.

Daarom is besloten om een aantal vragen over zwemgedrag van volwassenen uit te zetten in een landelijk onderzoek, de Sporters Monitor. Het doel hiervan is om de Nederlandse bevolking te bevragen op het zwemgedrag en beziën in hoeverre de uitkomsten een verrijking vormen van de bestaande onderzoeken naar het zwemgedrag van volwassenen.

De centrale vraagstelling van het onderzoek van werkgroep E luidt:

Wie zwemt er tegenwoordig en hoe?

Deze vraag wordt uiteen gezet in een aantal deelvragen:

- Hoe heeft het zwemmen zich de afgelopen dertig jaar ontwikkeld? Hoe intensief zwemt de Nederlandse bevolking en hoe zie het profiel van de Nederlandse zwemmer eruit?
- Onder welke omstandigheden zwemt de Nederlandse bevolking?
- Wat zijn de opvattingen over zwemmen van de Nederlandse bevolking?

In het volgende hoofdstuk zal kort iets worden verteld over manier van dataverzameling en analyse. In de hoofdstukken drie tot en met vijf worden de resultaten beschreven die tevens de drie deelvragen beantwoorden. In hoofdstuk zes worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen gerapporteerd.

2. Onderzoeksmethoden

Om de centrale vraagstelling van dit onderzoek te kunnen beantwoorden, is gebruik gemaakt van eerder uitgevoerd kwantitatief onderzoek.

Voor beantwoording van de eerste deelvraag, de ontwikkelingen in de deelname aan de zwemsport, zijn secundaire analyses uitgevoerd op het Aanvullend Voorzieningsgebruik Onderzoek (AVO) van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Het AVO is een landelijk representatief onderzoek waarin veel gegevens over zwemgedrag opgenomen zijn. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van de meetmomenten 1979 tot en met 2007. Per meting zijn 12 tot 13 duizend mensen ondervraagd. Een uitzondering hierop vormt de meting van 2007, van deze meting zijn 7.500 respondenten in het onderzoek opgenomen.

Voor beantwoording van deelvragen twee en drie is gebruik gemaakt van de Sporters Monitor 2008. Dit onderzoek is tot stand gekomen door een samenwerking van NOC*NSF en het W.J.H. Mulier Instituut. In dit onderzoek wordt de Nederlandse bevolking bevraagd op sportgedrag. Na verschillende brainstormsessies in werkgroep E en na overleg met interne en externe experts op het gebied van zwemmen en het samenstellen van vragenlijsten, zijn een aantal zwemvragen opgesteld die toegevoegd zijn aan de Sporters Monitor 2008. Ruim 3.600 internetgebruikers van 15 tot 80 jaar zijn voor de analyse geselecteerd.

3. Ontwikkeling van het zwemmen in Nederland

In dit hoofdstuk geven wij een inventarisatie van de ontwikkeling op het gebied van het zwemmen in Nederland (eerste deelvraag). In 3.1 komt de intensiteit van het zwemmen aan de orde. In 3.2 beschrijven wij de vroegere en hedendaagse zwemmer.

3.1 Intensiteit van het zwemmen

Ruim een derde van de Nederlandse bevolking van 6-79 jaar zwemt minstens een keer per jaar volgens het Aanvullend Voorzieningen Onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (zie tabel 3.1 hierna). Dit aandeel blijft in de tijd redelijk stabiel, in 1979 zwom een derde wel eens, in 2007 ook. Twee procent traint voor zwemmen of doet mee aan zwemwedstrijden. Ook hier zijn er in de tijd weinig ontwikkelingen zichtbaar.

Als we kijken hoe vaak de mensen zwemmen dan blijkt dat een vijfde in vijf of meer weken van het afgelopen jaar heeft gezwommen. Ongeveer een zesde zwemt in minimaal 10 weken per jaar, rond de zes procent zwemt in 30 of meer weken en ongeveer 4 procent in 40 of meer weken. Vier procent van de bevolking is lid van een zwemclub (van de mensen die eens per jaar zwemmen is ruim een tiende lid van een vereniging). Dit percentage blijft in de metingen stabiel. Het aantal KNZB-leden als percentage van de bevolking laat in de afgelopen 30 jaar wel een licht dalende trend zien (van 1,2% in 1979 tot 0,9% in 2007²).

Zowel de deelname aan zwemmen als het aantal keer dat de zwemmers gaan zwemmen blijft in de loop der tijd redelijk stabiel. Sinds 1979 is de sportdeelname echter toegenomen van 59 procent naar 78 procent. In 'marktaandeel' geredeneerd betekent het dat zwemmen in belang afneemt. Een analyse van Van 't Verlaat en van den Dool (publicatie in voorbereiding) laat zien dat zwemmen sinds de meting van 2007 niet meer de sport is die het vaakst (lees: de meeste keren) wordt beoefend, het steeds populairder wordende fitness heeft dat stokje inmiddels overgenomen.

Hoe zwemvaardiger men is (in termen van geen diploma, danwel een A-, B- of C-diploma), des te vaker men zwemt. De grootste verschillen doen zich daarbij voor tussen mensen met en zonder een diploma en tussen mensen met een C-diploma versus mensen met een A- of B-diploma. Van de mensen zonder diploma zwemt toch nog altijd 10 procent tegenover 17 procent van de mensen met een A-diploma, 18 procent van de mensen met een B-diploma en 24 procent van de mensen met een C-diploma (cijfers niet in tabel³). Het aandeel mensen dat maandelijks zwemt stijgt daarbij van 7 procent van de ongediplomeerden via 8 procent voor de A-gediplomeerden en 9 procent voor de B-gediplomeerden naar 12 procent voor degenen met diploma C. Mensen met een C-diploma onderhouden hun zwemvaardigheid dus meer dan mensen met een lager zwemdiploma (of zonder een diploma).

² Zie noot 4 voor een uitleg waarom dit percentage beduidend lager is dan de vier procent zoals gevonden in het AVO-onderzoek.

³ De uitsplitsing naar zwemdiploma is gemaakt op basis van gegevens uit de Sporters Monitor. Omdat de vraagstelling in de Sporters Monitor anders is dan in het AVO-onderzoek van het SCP, met meer nadruk op zwemmen als sport, ligt het aandeel zwemmers in de Sporters Monitor lager dan in het AVO-onderzoek.

Tabel 3.1 Sport- en zwemgedrag, bevolking van 6 tot 79 jaar, 1979-2007 (procenten)⁴.

	1979 (n=17.232)	1983 (n=14.869)	1987 (n=16.151)	1991 (n=13.105)	1995 (n=14.489)	1999 (n=13.490)	2003 (n=13.778)	2007 (n=6.593)
Afgelopen 12 maanden gesport	59	66	65	66	68	69	73	78
Afgelopen 12 maanden fitness				9	12	13	17	22
Afgelopen 12 maanden gezwommen	32	35	31	33	36	33	38	36
Zwemt minimaal 5 weken per jaar		24	19	21	26	24	23	21
Zwemt minimaal 10 weken per jaar		15	12	14	19	17	15	14
Zwemt minimaal 30 weken per jaar		5	5	6	8	7	6	5
Zwemt minimaal 40 weken per jaar		4	4	5	6	5	4	3
Lid zwemclub ⁵	4	4	4	4	4	4	4	4
Traint voor zwemmen of doet wedstrijden	2	3	3	3	3	2	3	2

Bron: SCP (AVO 1979-2007)

⁴ De meting van 1979 is niet vergelijkbaar met de cijfers van de zwemweken van de andere metingen.⁵ In AVO is het lid zijn van een zwemclub door de respondenten vermoedelijk ruim opgevat, waarschijnlijk horen ook andere groepsvormen (aqua-fitness e.d., zwemverenigingen die niet aangesloten zijn bij NOC*NSF) daarbij. Hierdoor valt het aantal leden van een zwemclub in AVO veel hoger uit dan het aantal leden van de zwem- en duiksportverenigingen aangesloten bij NOC*NSF.

3.2 Profiel van de zwemmer

Het aandeel van de zwemmers in de bevolking blijft in de loop der jaren redelijk stabiel. Maar hoe zit het met het profiel van de zwemmer, in welke mate zien we daarin ontwikkelingen? In bijlage 1 is een uitgebreide tabel opgenomen waarin de zwemmers naar verschillende achtergronden zijn beschreven (tabel B1).

Als we mannen en vrouwen onderscheiden blijkt dat in 1979 wat meer vrouwen zwommen dan mannen. In de loop der jaren is dat verschil gegroeid, van twee procentpunten naar acht procentpunten. Dit komt vooral doordat meer vrouwen zijn gaan zwemmen, mannen zijn in vrijwel gelijke mate als in 1979 blijven zwemmen.

Met name veel jonge kinderen zwemmen, naarmate de leeftijd vordert neemt het aandeel zwemmers langzaam af. Bij sommige leeftijdsgroepen is er in de tijd een trend zichtbaar. Zo zijn van 1979 tot aan 1991 duidelijk meer 60-plussers gaan zwemmen, daarna blijft de omvang van deze groep zwemmers stabiel. De wat jongere groep, 45 tot 59 jaar, laat een wat grilliger beeld zien. Een toename tot 1995, vervolgens een dip en herstel van het niveau van 1999. Ook voor de groep 35 tot 44-jarigen is er in de besproken periode sprake van groei, hoewel ook hier sprake is van een terugval in 1999. De leeftijdsgroepen 18 tot 24 en 25 tot 34 laten slechts een beperkte toename van het aantal zwemmers zien. Hoewel de groep 18 tot 24-jarigen ook tussenliggende jaren kenden met een duidelijk terugval in het aantal zwemmers.

Naast leeftijd en geslacht laat de tabel nog meer kenmerken zien waarnaar de zwemmers zijn bestudeerd. Deze vatten we globaal samen. In de loop der jaren zijn de verschillen in de deelname aan de zwemsport naar inkomen afgenomen. Met name 2007 laat zien dat er geen verschil meer is tussen midden en hogere inkomens en dat het verschil met lagere inkomens duidelijk is afgenomen. Gepensioneerden zijn vaker gaan zwemmen, dit hangt samen met de toename van het aantal zwemmende 60-plussers. Hoger opgeleiden zwemmen duidelijk meer dan lager opgeleiden. Van de lager opgeleiden zijn in de loop der jaren wel meer mensen gaan zwemmen, bij de hoger opgeleiden is geen ontwikkeling zichtbaar. Naar stedelijkheid zijn pas vanaf 1991 gegevens beschikbaar. Veel verschil tussen bijvoorbeeld mensen in een binnenstad en het platteland zijn er niet wat zwemdeelname betreft. Naar zwemdeelname per provincie zijn geen echte ontwikkelingen waar te nemen: het verloop is tamelijk grillig. In Groningen en Limburg lijkt het percentage zwemmers wat lager dan in de andere provincies.

Tabel B2 in bijlage 1 beschrijft op vergelijkbare wijze de mensen die in minimaal 10 weken van een jaar zwemmen. Daaruit blijkt dat met name de ouderen regelmatige zwemmers zijn.

4. Zwemomstandigheden

Met de vraag hoe vaak er wordt gezwommen en wat daarin de ontwikkelingen zijn, blijven nog veel vragen over het zwemmen onbeantwoord. Bijvoorbeeld over wanneer en waar men zwemt, met wie en hoe lang. In de Sporters Monitor komen dergelijke thema's wel aan de orde. In 4.1 bespreken we de momenten waarop er wordt gezwommen, in 4.2 het gezelschap waarmee men zwemt, in 4.3 de wijze van gebruik van zwemwater en in 4.4 de duur van het verblijf in het zwemwater.

4.1 Zwemgelegenheden

Dat ongeveer een derde van de bevolking aangeeft minimaal eens per jaar te zwemmen wil niet zeggen dat men dit alleen tijdens de vakantie doet. Driekwart van de mensen zwemt ook op andere momenten dan de vakantie of bij zonnig en mooi weer. Van de zwemmers in een binnenbad is dat zelfs 85 procent. Opvallend is dat zij ook de grootste groep consumenten in een buitenbad vormt. Zwemmen in een zee, een meer of in het eigen bad is populair tijdens een vakantie. In een land als Nederland waar het niet altijd mooi en zonnig weer is, lijkt het voor de hand te liggen dat de frequente zwemmers vooral ook op andere momenten dan vakanties en mooi weer zwemmen (94%). Relatief gezien zwemmen zij minder vaak tijdens vakanties. De incidentele zwemmers zijn niet alleen mensen die in de vakantie in het water te vinden zijn, zij zijn ook op andere momenten aan het zwemmen. Tweevijfde van de reguliere zwemmers zwemt tijdens vakanties. Vooral buiten de zwembaden is de groep vakantiezwemmers goed vertegenwoordigd.

Tabel 4.1 Zwemgelegenheden, mensen die zwemmen van 15 tot 79 jaar (procenten).

	Zwemlocatie			Zwemfrequentie (per jaar)			
	Totaal, 15 jaar en ouder	Binnenbad	Buitenbad	Zee, meer of eigen bad	1-11	12-40	41 keer of vaker
	(n=592)	(n=422)	(n=134)	(n=134)	(n=171)	(n=196)	(n=128)
Ik zwem tijdens vakanties	61	53	64	73	65	58	44
Ik zwem bij mooi zonnig weer	45	40	61	62	48	41	34
Ik zwem (ook) op andere momenten	74	85	71	68	64	83	94

Bron: W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF (Sporters Monitor 2008)

Vooral mannen zwemmen wat vaker tijdens vakanties en bij mooi weer. Naarmate de zwemmer in leeftijd toeneemt, gaat de voorkeur vaker naar andere momenten uit om te zwemmen.

Kinderen zwemmen vooral tijdens vakanties. Ook blijkt met de toename van het inkomen de voorkeur voor zwemmen tijdens vakanties toe te nemen (wat uiteraard verband kan houden met het aantal vakanties van de hogere inkomens, lagere inkomens gaan wellicht minder/niet op vakantie). Opvallend genoeg zijn de verschillen tussen mensen met en zonder een zwemdiploma vooral zichtbaar in het zwemmen tijdens vakanties en het zwemmen bij mooi weer. Van de mensen met een zwemdiploma zwemt een groter deel tijdens de vakanties dan van de mensen zonder diploma (resp. 68% en 49%). Voor het zwemmen bij mooi weer gelden vergelijkbare verschillen (resp. 51% en 32%), voor het zwemmen 'op andere momenten' zijn de

verschillen kleiner (resp. 76% en 68%). Dat zoveel mensen zonder een zwemdiploma toch gaan zwemmen is echter nog het meest verontrustend. Tussen mensen met verschillende zwemdiploma's zijn geen verschillen aangetroffen in de gelegenheden die ze gebruiken om te zwemmen.

4.2 Zwemgezelschap

Met name voor kinderen is zwemmen/in het water zijn een sociaal gebeuren. Van de mensen van 15 jaar of ouder gaat een kwart van de zwemmers weleens alleen zwemmen, van de frequente zwemmers is dat zelfs 42 procent. Van de mensen die met hun kinderen gaan zwemmen (23%) behoort slechts een klein deel tot de frequente zwemmers. Ongeveer een derde gaat met zijn of haar partner zwemmen. Ruim een kwart doet dat met een ander (niet gezinslid). Een kwart zwemt met meerdere niet gezinsleden.

Tabel 4.2 Zwemgezelschap, zwemmers van 15 tot 79 jaar (procenten).

	Totaal, 15 jaar en ouder (n=592)	Zwemlocatie			Zwemfrequentie (per jaar)		
		Binnenbad (n=422)	Buitenbad (n=134)	Zee, meer of eigen bad (n=134)	1-11 (n=171)	12-40 (n=196)	41 keer of vaker (n=128)
Alleen	24	28	22	19	18	23	42
Met mijn kinderen	23	22	28	28	33	24	10
Met mijn partner	32	28	32	38	44	25	16
Met mijn ouders	6	4	11	7	4	7	5
Met vriend, kennis, buur of familielid	28	27	27	21	24	25	32
Met meerdere vrienden, kennissen, buren of familieleden	25	23	31	28	23	25	20

Bron: W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF (Sporters Monitor 2008)

4.3 Manier van zwemmen

Zwemmen is op verschillende manieren te beoefenen. De belangrijkste wijze is het zwemmen van baantjes, driekwart van de zwemmers doet dat (tabel 4.3). Ook het genieten van warm water in bijvoorbeeld een 'hot tub' of Turks stoombad is een veel genoemde activiteit (34%). Een vergelijkbaar percentage houdt zich bezig met het zwemmen met kinderen. Een kwart van de respondenten van 15 jaar of ouder houdt zich bezig met het spelen in en rond het water zoals bijvoorbeeld springen of duiken van de duikplank. Een flinke groep doet aan aquajoggen en aanverwante oefenvormen in het water (16%). Een paar procent beoefent activiteiten zoals trainingen, duiken, therapeutisch zwemmen.

Sommige van de genoemde activiteiten lijken zich meer te lenen voor een binnenbad. Toch geniet tweevijfde van de zwemmers in een zee of een meer van het warme water (tegen 32% in een binnenbad). Mogelijk moeten we hierbij denken aan mensen die op hun vakantie in warme landen in het water liggen. Het spelen in en rond het water is in een zee of meer ook een relatief belangrijke activiteit. Dit geldt ook voor het zwemmen samen met kinderen. Toch

blijven de zwemmers in een zee of een meer niet alleen passief, driekwart zwemt baantjes en een op de zeven doet aan aquafitness of andere oefenvormen.

Ook onder mensen die af en toe zwemmen is het zwemmen van baantjes de populairste activiteit (76%). Het percentage deelnemers neemt nog verder toe als men vaker zwemt. Het gaat bij het zwemmen dus niet alleen om 'pret'-zwemmen. De mensen die vaak zwemmen genieten veel minder vaak van het warme water dan de incidentele zwemmers (20% vs. 38%). Opmerkelijk is dat frequente zwemmers zich met minder verschillende activiteiten in het water bezighouden dan de incidentele zwemmers (1,7 tegen 2,0). De incidentele zwemmers spelen duidelijk vaker met kinderen in het water en spelen ook vaker in en rond het water dan de regelmatige zwemmers. De laatste groep doet weer duidelijk vaker aan aquafitness en andere oefenvormen. Ook doen zij vaker mee aan trainingen. Duiken past meer bij de incidentele zwemmers.

Tabel 4.3 Wijze gebruik van een zwembad, zwemmers van 15 tot 79 jaar (procenten).

	Totaal, 15 jaar en ouder (n=592)	Zwemlocatie			Zwemfrequentie (per jaar)		
		Binnenbad (n=422)	Buitenbad (n=134)	Zee, meer of eigen bad (n=134)	1-11	12-40	41 keer of vaker
					(n=171)	(n=196)	(n=128)
Zwemtrainingen	3	2	4	3	1	1	4
Duiken	4	3	7	6	5	3	1
Aqua-fitness of andere oefenvorm	16	20	15	14	7	23	25
Baantjes zwemmen	77	78	76	74	76	79	82
Mee zwemmen/spelen met de kinderen	33	29	33	35	40	27	20
Spelen in en rond het water	24	18	30	36	28	15	13
Genieten van het warme water	34	32	38	41	38	33	20
Therapeutisch/gezondheid	2	2		1		3	3
Anders	2	2	1	1	1		5

Bron: W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF (Sporters Monitor 2008)

4.4 Verblijfsduur in zwemwater

Voor bestemmingen zoals een strand van een zee of een meer is qua tijdsbesteding het zwemmen of in het water zijn vaak een onderdeel. Ook bij subtropische zwemparadijzen is men niet altijd in het water maar ligt men bijvoorbeeld even onder een zonnebank of zit men in een sauna. Het is daarom interessant te kijken welk deel van de tijd de zwemmers daadwerkelijk in het water zijn.

Ongeveer een tiende is hooguit een half uur in het water. Uiteraard zijn dat alle mensen die hooguit een half uur op de zwemplaats verblijven. Opvallend is dat mensen die tot een uur blijven vrijwel allemaal komen om langere tijd in het water te zijn, 88 procent blijft langer dan een half uur in het water. De mensen die een half uur tot een uur in het water blijven vormen de grootste groep (42%). Ook de groep die één tot twee uur in het water zijn is nog fors (36%). Een tiende is twee tot vier uur daadwerkelijk in het water, een enkeling blijft meer dan vier uur in het

water. In een binnenbad zwemt men het kortst, in de zee of een meer het langst. Naar zwemfrequentie zijn de verschillen niet zo groot. Mensen zonder zwemdiploma verblijven korter in het water dan mensen met een zwemdiploma, maar tussen de mensen met verschillende typen diploma's doen zich hierin geen verschillen voor (cijfers niet in de tabel).

Tabel 4.4 Verblijfsduur in zwemwater, bevolking van 15 tot 79 jaar (procenten).

	Verblijfsduur op zwemplaats					
	Totaal, 15 jaar en ouder (n=592)	Hooguit een half uur (n=20)	Een half uur tot een uur (n=151)	1 tot 2 uur (n=263)	2 tot 4 uur (n=123)	Meer dan 4 uur (n=35)
Hooguit een half uur	9	100	12	4	3	5
Een half uur tot een uur	42		88	38	18	8
1 tot 2 uur	36			58	43	26
2 tot 4 uur	11				36	48
Meer dan 4 uur	1					14
Totaal	100	100	100	100	100	100

Bron: W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF (Sporters Monitor 2008)

5. Opvattingen van de bevolking over zwemmen

In dit hoofdstuk geven wij een inventarisatie van de opvattingen op het gebied van het zwemmen in Nederland (deelvraag drie). In 5.1 komt het imago van zwemmen aan de orde. In 5.2 beschrijven wij de attitude over specifieke onderdelen van het zwemmen.

5.1 Imago van het zwemmen

Bij de keuze van een product in een winkel houden veel mensen behalve met zaken zoals de prijs en de kwaliteit al dan niet bewust ook rekening met de ideeën die zij vooraf over het product hebben. Datzelfde geldt uiteraard ook voor de keuze van een sport. Behalve overwegingen als de kosten, de afstand en de eigen inschatting in welke mate een sport bij de fysieke gesteldheid past, spelen ook de beelden die er vooraf zijn, het imago, sterk mee. Het is daarom leerzaam om deze denkbeelden voor een aantal sporten met elkaar te vergelijken. In de volgende tabel betekent een score van 100 dat iedereen vindt dat een kenmerk bij een sport past en een score 0 niemand⁶.

In vergelijking met andere sporten vinden mensen zwemmen vooral goed voor de gezondheid. Het doorzettingsvermogen en het individualisme passen ook bij zwemmen, zij het al weer een stuk minder. De beoordelaars associëren zwemmen een klein beetje met ouderwets. Gezellig vindt men zwemmen zowel niet als wel. Dit komt overeen met de uitkomst van tabel 4.2 over zwemgezelschap. Een flink deel zwemt samen met anderen maar met name de intensieve zwemmers doen dit vaker alleen. Het kenmerk blessuregevoelig vindt men in het geheel niet bij zwemmen passen. Ook denken mensen dat zwemmen niet moeilijk is om aan te leren, niet dat het een typische mannensport is en ook niet dat het een fysiek harde sport is. Verder ziet het algemene publiek zwemmen noch als een elitaire sport noch als een spannende actiesport.

Voor hardlopen, wielrennen en fitness is het imago ook in de tabel opgenomen. Met name fitness ziet men als niet ouderwets (dus modern/hip). Ook is het naar het idee van de respondenten goed voor de gezondheid (zij het minder dan zwemmen). Daarnaast ziet men fitness als individualistisch en gezellig. Moeilijk om aan te leren is het niet, een spannende actiesport evenmin. Wielrennen past vooral bij doorzettingsvermogen en bij mannen. Minder past deze sport naar de mening van de respondenten bij gezellig. Ook hardlopen roept geen associaties op met gezellig, wel met doorzettingsvermogen en individualisme. Het minst denkt men bij hardlopen aan moeilijk aan te leren maar ook niet aan elitair, gezellig en een spannende actiesport.

Het is belangrijk om vast te stellen dat het Nederlandse publiek zwemmen dus vooral als goed voor de gezondheid ziet en dat zij het als een niet blessuregevoelige sport beschouwt.

⁶ In het onderzoek de Sporters Monitor 2008 is de respondenten gevraagd welke denkbeelden zij over een aantal sporten hebben. In totaal zijn 15 sporten in het onderzoek geselecteerd inclusief zwemmen. De respondenten is concreet gevraagd steeds drie sporten in te delen op een bepaald kenmerk. Zij konden vervolgens kiezen welke sport wel past en welke niet past bij het kenmerk. De derde, niet gekozen sport, werd dan als neutraal bestempeld. Door deze opzet is per voorgelegd kenmerk het gemiddelde altijd 50.

Tabel 5.1 Imago van een aantal sporten, bevolking van 6 tot 79 jaar (procenten).

	Zwemmen (n=501)	Hardlopen (n=482)	Wielrennen (n=524)	Fitness (n=471)
goed voor de gezondheid	90	62	60	75
goed voor het doorzettingsvermogen	65	74	77	51
individualistisch	61	73	54	68
ouderwets	55	55	53	22
gezellig	51	31	30	60
een spannende actiesport	45	31	58	25
elitair	40	33	36	42
een fysiek harde sport	34	52	68	38
een typische mannensport	31	54	76	43
moeilijk om aan te leren	30	20	37	23
blessuregevoelig	16	49	53	40

Bron: W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF (Sporters Monitor 2008)

5.2 Attitude specifieke kenmerken van het zwemmen

Behalve naar de vergelijking van de imago's van een aantal verschillende sporten zijn in de Sporters Monitor ook een paar specifieke vragen over het zwemmen zelf opgenomen. De respondenten konden aangeven in welke mate ze de voorgelegde uitspraken over zwemmen onderschreven. De percentages zijn gebaseerd op mensen die aangaven het helemaal eens of 'gewoon' eens met een uitspraak zijn.

Opvallend is dat tweederde van de niet (recente) zwemmers aangeeft zwemmen echt voor het plezier te doen. Van de zwemmers zegt bijna negen van de tien mensen het met veel plezier te doen. Overigens betekent dit dat een tiende van de zwemmers zwemmen niet speciaal voor het plezier doet. Met name van de niet-zwemmers vindt een meerderheid het te druk in zwembaden. Ook een flink deel (52%) van de mensen die weinig zwemmen vindt dat. De mensen die bijna elke week zwemmen zijn blijkaar aan de drukte gewend of storen zich daaraan niet, hiervan stoort slechts dertiende zich aan de drukte. Bijna de helft geeft de voorkeur aan een overdekt zwembad, van de intensieve zwemmers geeft ook bijna de helft de voorkeur aan een overdekt zwembad. Van de niet-zwemmers vindt bijna de helft baantjes zwemmen saai, tegen ruim een kwart van de zwemmers. De weerstand tegen zwemmen in een gechlloreerd bad neemt af naarmate men vaker zwemt. Ook de meerderheid van de niet-zwemmers stoort zich niet aan chloor in een zwembad (40% wel). Een kwart van de bevolking vindt zwemmen 'gedoe', ook hier blijkt dat de zwemfrequentie invloed heeft, als men vaker zwemt vindt men dit minder vaak. De overgrote meerderheid voelt zich veilig in het water. Slechts een tiende voelt zich wel onveilig in het water, van de mensen zonder zwemdiploma voelt een kwart zich onveilig in het water (cijfer niet in tabel).

Tabel 5.2 Ideeën over het zwemmen, bevolking van 15 tot 79 jaar (procenten helemaal mee eens plus mee eens).

	Zwemmer			Zwemfrequentie (per jaar)		
	Totaal (n=2.652)	Ja (n=477)	Nee (n=2.175)	1-11 (n=96)	12-40 (n=162)	41 keer of vaker (n=147)
Zwemmen doe ik echt voor mijn plezier	71	88	68	83	87	88
In zwembaden is het meestal te druk	57	46	60	52	43	29
Ik zwem het liefst in een overdekt zwembad	46	41	47	40	49	41
Baantjes trekken is saai	41	25	45	29	26	26
Het chloor in een zwembad staat mij tegen	36	21	40	31	21	17
Ik vind zwemmen best wel een gedoe	25	11	28	17	13	5
Ik voel me snel onveilig in het water	11	4	13	5	4	6

Bron: W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF (Sporters Monitor 2008)

We bespreken hier kort de resultaten van de voorgaande tabel uitgesplitst naar opleiding en leeftijd (zie tabellen B3 en B4 in bijlage 1 voor alle cijfers). De jongeren zwemmen vaker echt voor hun plezier (tegen 90%). Van de mensen boven de 20 jaar is dat ongeveer tweederde. Lager opgeleiden zijn enthousiaster over zwemmen dan hoger opgeleiden. De hoogopgeleiden storen zich wat vaker aan de drukte. Naar leeftijdsgroep is er weinig verschil naar het zich storen aan de drukte in een zwembad. Ongeveer de helft zwemt het liefst in een overdekt zwembad, van de jongeren is dat ongeveer een derde. Lager opgeleiden zwemmen liever overdekt dan hoger opgeleiden. Dit kan echter ook met de hogere leeftijd van de lager opgeleiden te maken hebben. Een kleine meerderheid van de kinderen vindt baantjes trekken saai, van de ouderen is dat ruwweg tweevijfde. Naar opleiding is er geen verschil wat dit betreft. De weerzin tegen chloor neemt met de leeftijd wat toe, van de kinderen van 5 tot 10 staat 12 procent het tegen (volgens de ouders van hen) en van de 60-plussers 47 procent. Het zwemmen 'gedoe' vinden hangt duidelijk omgekeerd samen met of men echt voor zijn of haar plezier zwemt: jongeren vinden dat minder dan ouderen. Een derde van de hoog opgeleiden vindt zwemmen een 'gedoe'. De hoger opgeleiden vinden het zwemmen het minst onveilig. Naarmate de leeftijd toeneemt, voelt men zich in het water minder veilig. Zo voelt bijna een vijfde van de 60-plussers zich onveilig in het water. Dit hangt voor een deel ook weer samen met het niet hebben van een zwemdiploma.

6. Samenvatting en conclusies

De sportdeelname van de Nederlandse bevolking is de afgelopen 30 jaar duidelijk gegroeid. Met name de opkomst van individuele sporten zoals fitness hebben daaraan bijgedragen. In de genoemde periode laat de zwemsport wel enige groei zien maar deze blijft wel achter bij de groei van de sportdeelname als geheel. Het 'marktaandeel' van de zwemsport neemt daardoor af.

De groei van het zwemmen zit vooral in de extra deelname van vrouwen. De leeftijdsgroepen 6 tot 11 jaar, en 35 jaar of ouder laten de afgelopen 30 jaar een verdere toename van de zwemdeelname zien. Bij de jeugd van 12 tot 17 jaar is de deelname stabiel en bij de groep 18 tot 35 jaar is er sprake van een lichte groei. De zwemsport is geen vergrijzende sport.

In de afgelopen 30 jaar is ook het aantal leden van de zwembond min of meer stabiel gebleven. Deze stabiliteit is terug te vinden in het percentage dat zegt lid te zijn van een zwemclub (alle metingen AVO-onderzoek 4 %).

Van de mensen die wel eens zwemmen zwemt driekwart op andere momenten dan tijdens vakanties en mooi meer. Het zijn dus niet alleen mooiweerswemmers. Met name frequente zwemmers zwemmen op die andere momenten. De zwemmers van deze groep bestaat voor een fors deel uit mensen die (ook) alleen zwemmen (42%). Van alle zwemmers zwemt een kwart wel eens alleen. Het zwemmen van baantjes is de populairste zwemactiviteit, driekwart van de zwemmers doet daar aan. Voor de mensen die af en toe zwemmen (1 tot 11 keer per jaar) is dat percentage nauwelijks kleiner. Mensen met een C-diploma onderhouden hun zwemvaardigheid meer dan mensen met een lager zwemdiploma (of zonder een diploma).

Het belangrijkste beeld dat de bevolking (zowel zwemmers als niet-zwemmers) van het zwemmen heeft is dat het goed voor de gezondheid is en niet blessuregevoelig. Over de gezelligheid is men verdeeld, de helft heeft de associatie gezellig met zwemmen. Van de mensen die het afgelopen jaar niet gezwommen hebben, zegt tweederde dat ze zwemmen echt voor het plezier doen. Van de zwemmers ligt dat percentage nog hoger (88%). De niet-zwemmers zijn het meest kritisch over de drukte in een zwembad (60% vindt het te druk in de zwembaden). Tweevijfde van de niet-zwemmers staat het chloor tegen, 28 procent van hen vindt zwemmen een 'gedoe' en een klein deel van de niet-zwemmers voelt zich onveilig in het water (13%). De zwemmers zijn op deze punten duidelijk minder kritisch.

Bijlage 1: Aanvullende tabellen

Tabel B1. Profiel van mensen die minimaal één keer per jaar zwemmen, bevolking van 6 tot 79 jaar, 1979-2007 (procenten)

	1979 (n=17.232)	1983 (n=14.869)	1987 (n=16.151)	1991 (n=13.105)	1995 (n=14.489)	1999 (n=13.490)	2003 (n=13.778)	2007 (n=6.593)
Geslacht								
man	31	34	28	29	31	29	34	32
vrouw	33	37	33	37	40	36	42	40
Leeftijd								
6-11 jaar	61	68	60	66	67	64	70	70
12-17	57	60	47	47	50	46	57	57
18-24	43	45	39	38	37	35	45	46
25-34	33	39	35	38	38	35	38	37
35-44	28	34	30	32	39	33	41	37
45-59	13	19	17	21	26	21	28	26
60-plus	4	8	10	14	16	18	18	18
Netto inkomen huishouden								
laag inkomen	24	28	26	28	29	27	32	33
midden inkomen	34	37	29	33	38	34	39	37
hoog inkomen	37	41	37	38	40	36	42	37
Werkzaamheid								
Pensioen/Vut	4	9	9	13	15	17	18	19
Werkloos/arbeidsongeschikt	16	24	22	25	28	25	28	21
Huishouding	20	25	25	30	31	30	31	23
School/studie	60	61	52	53	55	54	62	40
Werk	28	33	29	32	34	30	37	35
Voltooid onderwijsniveau								
LO, VGLO	9	12	12	15	17	16	15	17
LBO	19	24	20	23	25	22	25	22
MAVO	26	30	25	29	33	27	32	26
HAVO en MBO	30	37	33	35	37	32	36	34
HBO, Universiteit	34	38	34	38	40	35	38	35
Stedelijkheidsmaat								
Zeer sterk stedelijk					36	35	33	34
Sterk stedelijk					36	33	39	36
Matig stedelijk					36	32	39	38
Weinig stedelijk					34	32	39	37
Niet stedelijk					36	32	38	37

Vervolg tabel B1. Profiel van mensen die minimaal één keer per jaar zwemmen, bevolking van 6 tot 79 jaar, 1979-2007 (procenten).

	1979 (n=17.232)	1983 (n=14.869)	1987 (n=16.151)	1991 (n=13.105)	1995 (n=14.489)	1999 (n=13.490)	2003 (n=13.778)	2007 (n=6.593)
Provincie								
Groningen	29	31	26	34	35	32	35	32
Friesland	26	35	28	32	34	31	38	38
Drenthe	32	33	28	33	41	32	34	40
Overijssel	32	37	28	37	35	34	38	37
Flevoland		50	31	39	44	35	38	37
Gelderland	33	39	35	33	37	34	40	40
Utrecht	36	41	33	35	37	35	46	38
Noord-Holland	32	36	31	32	37	34	36	35
Zuid-Holland	31	33	31	33	36	34	37	36
Zeeland	29	31	27	32	34	27	35	38
Noord-Brabant	34	36	31	32	33	30	38	35
Limburg	29	32	29	32	33	26	36	33

Bron: SCP (AVO 1979-2007)

Tabel B2. Profiel van mensen die in minimaal 10 weken van een jaar zwemmen, bevolking van 6 tot 79 jaar, 1983-2007 (procenten)

	1983 (n=14.869)	1987 (n=16.151)	1991 (n=13.105)	1995 (n=14.489)	1999 (n=13.490)	2003 (n=13.778)	2007 (n=6.593)
Geslacht							
man	15	10	12	15	14	12	11
vrouw	16	15	17	22	20	18	15
Leeftijd							
6-11 jaar	37	31	34	44	41	39	40
12-17	19	12	14	15	13	12	8
18-24	13	9	10	13	13	8	8
25-34	15	12	15	16	15	12	9
35-44	14	12	13	18	15	15	13
45-59	11	10	13	16	14	14	13
60-plus	7	9	11	14	16	12	11
Netto inkomen huishouden							
laag inkomen	13	12	13	17	16	14	11
midden inkomen	18	13	17	20	18	16	16
hoog inkomen	15	13	14	19	18	16	14
Werkzaamheid							
Pensioen/Vut	7	9	11	14	15	11	12
Werkloos/arbeidsongeschikt	11	11	15	18	16	12	10
Huishouding	13	14	20	21	22	18	13
School/studie	25	18	20	26	26	26	4
Werk	12	10	11	15	14	13	11
Voltooid onderwijsniveau							
LO, VGLO	8	8	10	12	12	8	8
LBO	12	11	14	17	15	12	11
MAVO	15	12	15	19	18	15	13
HAVO en MBO	15	15	15	19	17	16	14
HBO, Universiteit	13	11	13	16	15	14	11
Stedelijkheidsmaat							
Zeer sterk stedelijk				18	14	12	12
Sterk stedelijk				19	18	14	13
Matig stedelijk				18	17	17	12
Weinig stedelijk				18	18	17	16
Niet stedelijk				21	18	16	15

Vervolg tabel B2. Profiel van mensen die in minimaal 10 weken van een jaar zwemmen, bevolking van 6 tot 79 jaar, 1983-2007 (procenten)

	1983 (n=14.869)	1987 (n=16.151)	1991 (n=13.105)	1995 (n=14.489)	1999 (n=13.490)	2003 (n=13.778)	2007 (n=6.593)
Provincie							
Groningen	11	9	13	18	15	14	8
Friesland	15	9	12	20	15	15	14
Drenthe	14	10	16	18	20	18	16
Overijssel	15	9	15	15	17	18	15
Flevoland	16	9	22	18	20	16	17
Gelderland	16	16	15	21	20	18	15
Utrecht	16	12	12	16	16	14	13
Noord-Holland	17	13	13	17	16	14	12
Zuid-Holland	14	11	13	19	16	13	12
Zeeland	13	9	13	21	13	18	10
Noord-Brabant	16	15	17	19	18	16	16
Limburg	16	14	19	20	20	16	15

Tabel B3. Ideeën over het zwemmen, naar leeftijd, bevolking van 15 tot 79 jaar (procenten helemaal mee eens plus mee eens)

	Totaal (n=2.652)	5-10 jaar (n=303)	11-15 jaar (n=272)	16-20 jaar (n=132)	21-35 jaar (n=435)	36-50 jaar (n=626)	51-65 jaar (n=599)	66-80 jaar (n=285)
Zwemmen doe ik echt voor mijn plezier	71	86	83	78	70	64	70	69
In zwembaden is het meestal te druk	57			56	59	60	56	53
Ik zwem het liefst in een overdekt zwembad	46	28	34	47	54	44	50	53
Baantjes trekken is saai	41	54	56	38	36	40	40	38
Het chloor in een zwembad staat mij tegen	36	12	26	22	34	43	42	47
Ik vind zwemmen best wel een gedoe	25	10	8	16	29	29	29	24
Ik voel me snel onveilig in het water	11	6	9	7	7	10	17	18

Bron: W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF (Sporters Monitor 2008)

Tabel B4. Ideeën over het zwemmen, naar hoogst voltooide opleiding, bevolking van 15 tot 79 jaar (procenten helemaal mee eens plus mee eens)

	Totaal (n=2.652)	laag (n=837)	midden (n=1.138)	hoog (n=677)
Zwemmen doe ik echt voor mijn plezier	71	74	72	66
In zwembaden is het meestal te druk	57	53	59	62
Ik zwem het liefst in een overdekt zwembad	46	51	45	43
Baantjes trekken is saai	41	41	41	41
Het chloor in een zwembad staat mij tegen	36	33	34	44
Ik vind zwemmen best wel een gedoe	25	21	23	32
Ik voel me snel onveilig in het water	11	14	10	9

Bron: W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF (Sporters Monitor 2008)

Bijlage 2: 10-puntenplan Verbetering Zwemvaardigheid

1. Analyse Methodieken: welke methodieken zijn er inmiddels ontwikkeld en in welke specifieke situatie passen wij een bepaalde methodiek succesvol toe?
2. Witte vlekken: Wat hebben we geleerd van de Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid 2002-2005? Hoe kunnen we geconstateerde achterstanden lokaliseren en wegwerken?
3. Voorlichtingsmateriaal: Welke voorlichtingsmaterialen en – methoden zijn er lokaal ontwikkeld voor verschillende doelgroepen en hoe bundelen we die voor algemeen gebruik?
4. Effectmeting: Welke aanpak van (school)zwemlessen is in welke situatie effectief? Welke randvoorwaarden, zoals groepsgrootte, lesfrequentie en methode, zijn van invloed op de zwemvaardigheid?
5. Sociaal Agogisch Onderzoek: Welke achtergronden spelen bij ouders mee in het al dan niet aanbieden van zweminstructie aan hun kinderen.
6. Landelijk meetmoment en registratie: Hoe organiseren we een Landelijk meetmoment op de basisschool en kunnen we die resultatencentraal registreren?
7. Zwemmen in BOS, BSO en Brede School: Hoe kunnen we (school)zwemlessen tot een integraal onderdeel maken van al deze vormen van kinderopvang?
8. Ervaring uitwisselen: Hoe brengen we zweminstructeurs, scholen, gemeenten en alle andere betrokkenen regelmatig bij elkaar om kennis en ervaring uit te wisselen?
9. Landelijke helpdesk: Gedurende het project en wellicht ook daarna richten we een sterke helpdesk in die alle partijen van relevante informatie kan voorzien.
10. Toolkit Zwemvaardigheid: Hierin verzamelen we gaandeweg alle relevante materialen en methodieken om de zwemvaardigheid en de voorlichting hierover te verbeteren.